

forestilling, at vi kan komme frem til grønne regnskaber, som på sigt er så oplysende, at de kan erstatte en lang række indberetninger, som både industrivirksomheder og landbrugsvirksomheder foretager i dag. Det er mit ønske, at vi skal komme så langt frem, og jeg ved, at der er mange inden for dansk erhvervsliv, der ser frem til den dag. Det er virkelig en tanke, som det er godt at hæfte sig på, vil jeg gerne sige – uanset om man er borgerlig eller, jeg havde nær sagt, fornuftig. Nej, det er jo ikke det, jeg mener, men uanset hvilken holdning man har, må udgangspunktet være, at det er almindelig fornuft, at vi får samlet alle disse indberetninger og tilkendegivelser ét sted. Det ligger altså ikke i forslaget, men forslaget er imidlertid forudsætningen for, at vi kan arbejde videre i den retning.

Med hensyn til transport: Det kommer vi jo tilbage til i vores forhandlinger. Jeg tror, det er lidt for detaljeret til, at jeg kan komme ind på det her, men jeg vil gerne sige til hr. Søren Kolstrup, at vi er parat til at diskutere, hvordan vi får transportarbejdet ind i billedet, så det giver mening for virksomhederne i et grønt regnskab.

(Kort bemærkning).

Thorkild B. Fransgaard (FRI):

Jeg vil bare sige tak for svaret fra ministeren – ja, det er forkert at bruge udtrykket tak. Jeg sad lige og blev så glad, fordi jeg troede, at nogle af de kontrolforanstaltninger skulle fjernes, men det blev så afklaret i svaret fra ministeren, at det ikke er det, der er tale om. Men tak alligevel, for så ved vi, hvad vi har at rette os efter.

Hermed sluttede forhandlingen, og lovforslaget overgik derefter til anden behandling.

Afstemning

Første næstformand (Ole Løvig Simonsen):

Jeg foreslår, at lovforslaget henvises til Miljø- og Planlægningsudvalget. Hvis ingen gør indsigelse, betragter jeg det som vedtaget. (Ophold). Det er vedtaget.

Den næste sag på dagsordenen var:

9) Første behandling af lovforslag nr. L 10: Forslag til lov om ændring af lov om udnyttelse af vandkraften i Gudenåen.

Af miljø- og energiministeren (Svend Auken). (Fremsat 5/10 2000).

Sammen med denne sag foretoges:

10) Første behandling af beslutningsforslag nr. B 17:

Forslag til folketingsbeslutning om naturgenopretning af Gudenåen.

Af Anni Svanholt (SF) og Jes Lunde (SF). (Fremsat 11/10 2000).

Forslagene sattes til forhandling.

Forhandling

Miljø- og energiministeren (Svend Auken):

Jeg synes, det er tilfredsstillende, at SF's forslag om naturgenopretning af Gudenåen behandles samtidig med, at regeringens lovforslag om passageforholdene ved Tangeværket og Tange Sø kommer til første behandling her i Folketinget.

Som bekendt er Gudenåen vores længste å. Gudenåen har en uvurderlig betydning for vandløbsflora og -fauna, den har stor rekreativ betydning, og den udgør et meget væsentligt og et meget synligt element i det danske landskab, ligesom der jo er betydelige kulturhistoriske interesser knyttet til en række af anlæggene ved Gudenåen. Jeg er helt enig med SF i, at der er vigtigt, at vi sikrer os, at der gøres en sammenhængende indsats i Gudenåområdet med henblik på at genskabe de bedst mulige forhold for planter og dyr i det samlede Gudenåsystem.

Ved Gudenåen har der været en række spæringer eller opstemninger, ikke mindst naturligvis den store opstemning ved Gudenåcentralen, Tangeværket. Det er af stor værdi at få taget stilling til, hvordan passageforholdene kan forbedres. Hvordan det bedst kan ske, må afgøres efter en afvejning af naturværdierne og de kulturhistoriske interesser samt de rekreative og landskabelige værdier, der er knyttet til de enkelte lokaliteter. Endvidere må der naturligvis indgå en vurdering af de økonomiske forpligtelser, der følger med valget af løsning.

På baggrund af de forhold, jeg her har nævnt, udarbejdede vi i Miljøministeriet helt tilbage i det første år, jeg var minister, altså helt tilbage til 1993, en strategi med de overordnede mål-

sætninger for forvaltningen af Gudenåen i relation til de større spærringer i åen. Hovedmålsætningen var og er, at Gudenåen skal genskabes som et sammenhængende vandløb, hvor der på ny bliver mulighed for, at fisk og andre vanddyr på deres vandringer i åen og mellem ferskvand og saltvand kan komme forbi opstemningerne, og at de opstemninger, der er overflødige, bliver fjernet, men dette er ikke altid lige nemt. Det tror jeg forslagsstillerne vil give mig ret i.

Vi har jo erfaringerne med Vilholt Mølle – hvor vi gik aktivt ind i arbejdet, efter at staten havde erhvervet den – med at få fjernet spærringen og skabe det rivende fald i det øvre løb af Gudenåen. Her blev vi underkendt i Naturklagenævnet, på trods af at der var, synes jeg, meget, meget solide grunde til at gøre det, og det var bl.a. på grund af stor modstand fra den lokale afdeling af Danmarks Naturfredningsforening, biologer og andre, som var inde i billedet. Selv en helt oplagt sag, som Vilholt Mølle efter min opfattelse var, lykkedes det altså ikke at gennemføre, så det viser, at det virkelig er et spørgsmål om afvejninger. I de afvejninger indgår de naturhensyn, jeg nævnte før, men der indgår altså også de eksisterende kulturelle, landskabelige og rekreative værdier, og i modsætning til de andre opstemninger af Gudenåen er Tangeværket som bekendt omfattet af særlige lovgivningsmæssige forhold.

Med udgangspunkt i den strategi, vi altså fastlagde i 1993, er der med statslige og amtsslige naturforvaltningsmidler og midler til vandløbsrestaurering blevet gennemført forbedringer af passageforhold ved en række spærringer. Det gælder bl.a. ved Kloster Mølle og Ry Mølle, som begge er nævnt i SF's forslag, mens der for andres vedkommende er lagt planer for de nødvendige forbedringer. Jeg er således helt enig i bevæggrundene, intentionerne bag SF's forslag, men jeg mener ikke, der er behov for en ny, samlet plan for genopretningen af fiske- og faunapassager i Gudenåen, idet vi som bekendt allerede har en sådan plan.

Derimod kan der være god grund til at kigge på strategien og se på, hvor den kan forbedres, og hvilke nye initiativer der er påkrævet, og det vil jeg meget gerne give tilsagn om. Det kan bl.a. ske i sammenhæng med det analysearbejde, som regeringen lægger op til skal ske i forbindelse med lovforslaget vedrørende Tangeværket. Det kunne f.eks. være værd at overveje, om der som et supplement til arbejdet med

spærringerne i Gudenåen er behov for at genskabe bedre gyde- og opvækstpladser for ørreder og laks og andre fiskearter på visse strækninger af Gudenåen.

Med hensyn til spærringen ved Tangeværket lægges der i regeringens lovforslag nr. L 10 op til en grundig belysning af løsningsmulighederne, helt i tråd med tilkendegivelserne i SF's forslag. På det område er vi altså enige.

Som jeg allerede har nævnt, er den hidtidige naturgenopretning i Gudenåen finansieret af staten og de pågældende amter, og sådan mener jeg også at det fortsat bør være, bortset fra de udgifter, der eventuelt kan og bør afholdes af ejerne af spærringerne. Det er selvfølgelig også et af de perspektiver, der indgår i den endelige løsning for Tangeværket: Hvis man forlænger Tangeværkets koncession, skal det så være forpligtet til at finansiere eller medfinansiere forbedringerne af passageforholdene ved værket?

Jeg har naturligvis ikke det fjerneste imod, at private fonde eller andre private midler bidrager til den genopretning, som naturforvaltningsmyndighederne beslutter at gennemføre. Jeg ser meget gerne private initiativer på dette område, men hovedansvaret ligger selvfølgelig hos det offentlige, og det må være dem, der organiserer arbejdet. Men at private derudover finansierer og engagerer sig, kan jeg ikke have noget imod.

Jeg synes, vi skal diskutere dette beslutningsforslag sammen med lovforslag nr. L 10, og jeg skal komme tilbage med min kommentar til lovforslag nr. L 10 om Tangeværket, efter at jeg har lyttet til ordførernes bemærkninger til de to forslag her i første runde.

Margot Torp (S):

I dette høje Ting må vi meget ofte forsøge at afveje konfliktende interesser i det danske samfund. Det er nu vilkårene, når ikke blot den stærkes ret skal gælde, men helt nemt er det langt fra altid. Det er hele diskussionen om Gudenåen et frygtelig godt eksempel på.

Gennem efterhånden ganske mange år har det været drøftet, hvordan man kunne forbedre mulighederne for at fiske laks og ørreder i Gudenåen – en mulighed, som blev ødelagt dels på grund af afgravning af gydepladser for at give bedre muligheder for pramsejlads, dengang Gudenåen var en vigtig færdselsåre i industriens barndom, dels da man for snart 80 år siden gav tilladelse til at opstemme Gudenåen, bl.a. ved

Tange, med henblik på at sikre en stabil strømforsyning til store dele af Midtjylland. I begge tilfælde tilgodeså beslutningerne nogle meget legitime erhvervs- og samfundsinteresser, men samtidig overså man de meget store omkostninger, disse tiltag havde for naturen.

Meget er allerede gjort, som nævnt af ministeren, med statslige og amtslige naturforvaltningsmidler for at genskabe Gudenåen som et sammenhængende vandløb, hvor det er muligt for fisk at vandre frem og tilbage mellem fersk og saltvand. Men ført tilbage til sin oprindelige natur er Gudenåen langtfra. Det skyldes, at naturen i og omkring Gudenåen i mellemtiden har tilpasset sig de nye vilkår og skabt nye og spændende biotoper, som giver baggrund for andre dyr og planter, og det skyldes også, at der omkring Tangeværket og Tange Sø har udviklet sig en række kulturhistoriske og rekreative værdier, som ikke var aktuelle for 80 år siden, men som i dag alligevel vejer tungt, når forskellige interesser skal vejes op mod hinanden.

Interessen samler sig nu især om to forslag, henholdsvis et kort og et langt omløbsstryk ved Tangeværket, idet begge disse forslag bygger på en bevaring af Tange Sø med den nuværende vandstand. Konsekvenserne i bredeste forstand af de to forslag er endnu ikke fuldt belyst, og derfor er der god grund til at vedtage L 10, der forlænger Tangeværkets koncession med 2 år og samtidig giver økonomisk mulighed for en mere tilbundsående undersøgelse af, hvordan man bedst og mest økonomisk tilgodeser flest muligt af de mange konfliktende interesser.

Den socialdemokratiske folketingsgruppe kan tilslutte sig miljø- og energiminister Svend Aukens positive holdning til mange af de overvejelser, der ligger til grund for B 17 om naturgenopretning af hele Gudenåen. Det er sympatisk, at SF med sit beslutningsforslag ønsker, at den aktuelle sag om videreførelse af Tangeværket benyttes til at se problemerne omkring opvækstvilkårene for ørred og laks i Gudenåsystemet i en større sammenhæng, men vi ser ingen grund til at begynde på bar bund. Der er som nævnt af ministeren i 1993 udført et grundigt arbejde om afdækning af mulighederne for at forbedre laks og ørreders muligheder for at vandre op og gyde i Gudenåen og samtidig bevare den lange række værdier, der er skabt siden etableringen af Tangeværket for 80 år siden.

Den plan, som blev resultatet af dette arbejde, kan der selvfølgelig være god grund til at kigge efter i sømmene og eventuelt revidere i lyset af

bl.a. de erfaringer, man har fra de allerede gennemførte forbedringer ved en række spærringer. Men det forekommer Socialdemokratiet, at dette helhedssyn er varetaget med ministerens tilsagn om at revidere og supplere 1993-strategien i forbindelse med analysearbejdet, der lægges op til i L 10 vedrørende Tangeværket.

Vi er enige med SF i, at det vil være udmærket at få forbedret mulighederne for at fange laks og ørred i større dele af Gudenåen, og vi har bemærket, at beslutningsforslaget understreger, at en forbedret fiske- og faunapassage ikke må betyde en alvorlig forringelse af de værdier, som er knyttet til miljøet i og omkring Tange Sø.

Når vi trods positive tilkendegivelser til B 17 alligevel afviser dette forslag, sker det altså ud fra den betragtning, at beslutningsforslaget et langt stykke hen ad vejen kan rummes inden for L 10's rammer, når man medtager miljøministerens positive tilsagn om at inddrage planen fra 1993 og supplere og justere denne på baggrund af de indvundne erfaringer og den aktuelle kortlægning af konsekvenserne af etableringen af henholdsvis et kort eller et langt omløbsstryk ved Tangeværket. Vi kan som nævnt anbefale L 10 til vedtagelse og håber på en hurtig og saglig behandling i udvalget.

(Kort bemærkning).

Anni Svanholt (SF):

Jeg vil sige tak til den socialdemokratiske ordfører, for jeg synes, det var nogle meget positive tilkendegivelser.

Men jeg vil gerne stille et spørgsmål: Der er jo forslag om, at koncessionen skal forlænges med 2 år, men hvorfor lige netop 2 år? Det synes at være meget, meget lang tid til at lave et beslutningsgrundlag og have en debat. Det må da kunne gøres på maksimalt ét år.

Der skal selvfølgelig være god tid til at lave beslutningsgrundlaget og have en god offentlig debat, men mange ting er jo blevet debatteret gennem årene, så jeg vil godt spørge: Hvad er den nærmere begrundelse for de 2 år? Jeg synes i og for sig, det ville være mere nærliggende, at man forlængede koncessionen med f.eks. ét år og så i øvrigt tog stilling efterfølgende.

(Kort bemærkning).

Margot Torp (S):

Det eneste svar, jeg kender, er, at man ikke har villet ud i at skulle lave yderligere en forlængelse, for det er vigtigt, at der kommer et virkelig

grundigt arbejde. Og vi ved, at der, inden man får struktureret arbejdet, inden det virkelig bliver sat i søen, nemt går adskillige måneder. Så jeg vil faktisk sige, at 1 år ville jeg frygte gav for dårlig en sagsbehandling.

(Kort bemærkning).

Anni Svanholt (SF):

Det er klart, at det skal være et grundigt arbejde. Det går vi også ind for. Men man kan jo godt blive lidt utålmodig, når nu der er snakket om de her spørgsmål gennem mange, mange, mange, mange, mange år.

Også de tre amter, Viborg Amt og Århus Amt og Vejle Amt, samt Gudenå Komiteen har jo beskæftiget sig med det spørgsmål her i mange, mange, mange år og vil gerne have gennemført en løsning, sådan at man kunne gennemføre målsætningen for Gudenåen.

Derfor er det lidt uforståeligt, at der nu skal gå 2 år – man skal på forhånd have en udsættelse på 2 år. 1 år ville være passende, og man kan netop sige, at når beslutningsgrundlaget er klart, og man kan træffe sin beslutning, så ved man i øvrigt mere præcist, hvor lang tid koncessionen skal forlænges som følge af gennemførelse af anlægsarbejdet.

Men det håber jeg i øvrigt er noget, som kan være genstand for diskussion under det udvalgsarbejde, der kommer.

Bodil Thrane (V):

Det var meget interessant, om Gudenåen selv kunne fortælle sin historie; hvad der skete i Gudenåens hjerte, da man i 1918 lavede en opdæmning, der har været årsag til, at Tangeværket kom til verden.

For eksempel var der jo noget med, at bønderkarle ikke ville tjene i de landbrug, der lå tæt ved Gudenåen, for de fik fisk syv dage om ugen. Laks syv dage om ugen, det var bare for meget. Så måske var der nogle, der på det tidspunkt blev lidt glade for, at man lavede en opdæmning, som sikrede, at der blev en begrænsning af laksebestanden.

At den nu er helt væk er så en anden sag, og jeg skal være ærlig og sige, at vi i Venstre har flere interesser i den sag. Men som verden ser ud lige i øjeblikket, handler det om, at vi skal tage stilling til en forlængelse af koncessionen med 2 år, som ministeren foreslår i L 10.

Tangeværket producerer jo ikke bare grøn energi, men det er jo også Danmarks ældste af slagsen. Det er derfor naturligvis en god idé, at

vi ser på, hvilke konsekvenser alle disse her ting har, hvis der skal til at ske ændringer, og det er jo klart – som også bemærkningerne og høringsvarene antyder – at der vil være både fordele og ulemper ved at ændre på den nuværende vandføring alt afhængig af, om man nu er lidt miljøminister eller energiminister. Men det er selvfølgelig noget, vi kan tage stilling til i udvalget.

Vi kan i det hele taget have spørgsmål om, hvorvidt det er en god idé at ændre på Tangeværket overhovedet. Men vi støtter meget ministerens forslag om den forlængelse af koncessionen. Det betyder dermed, at Venstre ikke har tilkendegivet, at vi kun taler om lovforslagets model 1 eller 2. Vi håber, at undersøgelserne også har andre muligheder med. Men det vil Folketinget jo finde ud af, når de 2 år er gået.

Når jeg har sagt de her ting, betyder det selvfølgelig, at der for os – når vi følger ministerens ønske om at udskyde beslutningen om Tangeværkets fortsatte drift med 2 år – ikke ville være sammenhæng i at støtte SF's beslutningsforslag. Derfor mener vi ikke, trods SF's mange gode hensigter, at vi vil gå ind får forslaget, og vi kan ikke støtte det, sådan som de her to ting skal behandles sammen på.

Eva Møller (KF):

Det har for mig at se været interessant og tankevækkende at læse de høringssvar, som ministeren har fået på sit første udkast til et lovforslag, der gik forud for det, vi står med her, for det viser jo med al ønskelig tydelighed, at der er mange og meget forskelligartede interesser, som knytter sig til spørgsmålet om Tangeværket og forlængelsen eller ikkeforlængelsen af koncessionen, der som bekendt udløber den 8. januar 2001.

Fra Det Konservative Folkepartis side kan jeg sige, at vi er ganske enige med ministeren i den konklusion, han har truffet på baggrund af disse meget forskelligartede høringssvar, nemlig at det vil være rimeligt med endnu en periode, hvor vi undersøger, hvilke konsekvenser det har, og søger at finde frem til en enighed om, hvorvidt det nu skal være den ene eller den anden af de to modeller; det korte eller det lange omløbsstryk, eller måske en helt tredje model.

Man kan jo kun vælge én model, men for vores skyld må ministeren gerne undersøge op til fem modeller, inden han lægger sig fast på en endelig model.

Det, der for os er væsentligt, er, at vi får en løsning, som tilgodeser de naturværdier, der ligger i Gudenåen, og sikrer, at der bliver en fornuftig fiskebestand, også gerne at der igen bliver mulighed for at fange laks i Gudenåen.

Jeg tror ikke, det bliver sådan, så man begynder at få laks syv dage om ugen, selv om vi får genoprettet Gudenåens tilstand. Men fra Det Konservative Folkepartis side lægger vi også meget vægt på det dyre- og planteliv, der er skabt i forbindelse med Tange Sø, selv om det ikke var oprindelig natur, der var omkring Gudenåen, ligesom vi lægger meget vægt på de rekreative formål, der kan tilgodeses dels på Gudenåen i almindelighed og dels på Tange Sø.

Endelig har de kulturhistoriske værdier også en betydning for Det Konservative Folkeparti. Så vi tilsiger altså vores fulde tilslutning til ministerens lovforslag nr. L 10.

I og med at jeg med bemærkningerne sagde, at man gerne måtte være åben for andre løsningsmodeller end de to, der lå her, så går vi også ud fra, at ministeren – sådan hørte jeg også ministerens åbningstale her – vil se på de aspekter, der ligger i SF's beslutningsforslag, og det er vi også åbne for. Men vi har også bemærket, at SF's beslutningsforslag, sådan som det fremgår af bemærkningerne, koster mange penge, også penge, som vi i hvert fald ikke umiddelbart har i Det Konservative Folkeparti. Men det vil vi jo kunne vende tilbage til, når vi ser ministerens endelige forslag om 2 år.

(Kort bemærkning).

Anni Svanholt (SF):

Jeg synes, det var nogle meget interessante bemærkninger, som fru Eva Møller kom med.

Fru Eva Møller lagde netop meget vægt på, at det handlede om at få et godt beslutningsgrundlag og at få en række løsningsforslag frem, og jeg hørte det, som om det altså var mere end to modeller, som De Konservative lægger vægt på.

Det er lige præcis det, som vi også er meget optaget af, og det fremgår jo af SF's beslutningsforslag, at vi ikke har peget på en bestemt løsningsmodel.

Vi er optaget af, at man kan få naturgenopretningen gennemført i Gudenåen og dermed også sikre muligheder for passage for fisk og fauna. Sådan hørte jeg også fru Eva Møllers tale, og det synes jeg rummer nogle gode muligheder for, at der under udvalgsarbejdet kan kom-

me netop et bredere beslutningsgrundlag ind end netop de to løsninger.

Den fg. formand (Gitte Seeberg):

Fru Anni Svanholt som ordfører.

Anni Svanholt (SF):

Danmark har udviklet sig til en mosaik af større eller mindre områder med særlige naturområder og det er i høj grad påvirket af, at det arealmæssigt er et landbrugsland.

Danmarks natur og miljø er stadig meget sårbart, og vi oplever, at visse naturtyper er truede, på trods af at der er igangsat naturgenopretningsprojekter, og at fortidens synder bliver genoprettet.

Naturrådet kom også med sin første vilmandsrapport og påpegede, at der altså er problemer for Danmarks natur, og de sagde, at der er brug for lange, levende korridorer i naturen. Og her for få dage siden kom Danmarks Miljøundersøgelser med en rapport, som siger, at Danmarks natur ikke har det godt; vi må gøre en ekstra indsats. Og vi skal selvfølgelig gøre en indsats for at sikre den biologiske mangfoldighed og dermed leve op til Danmarks internationale forpligtelser i biodiversitetskonventionen og Ramsarkonventionen og EU's habitatsdirektiv.

Så det er nødvendigt at skabe sammenhængende naturområder og biologiske korridorer. Danmarks åløb og -forløb og sammenhængende søsystemer udgør et vigtigt element heri. Og Skjernåen er genoprettet. Den skal indvis på mandag, og det er jo utrolig glædeligt, men nu må det altså også være Gudenåens tur. Danmarks længste og fornemste vandløb, Gudenåen, er lige så værdigt til naturgenopretning som Skjernåen.

Gudenåen har fået det meget bedre, hvad angår vandkvalitet, men der er jo stadig væk en del forhindringer for vandrefiskene, og den mest problematiske forhindring er Tangeværket. Den dæmning forhindrer effektiv opgang af både smådyr og fisk, og dermed forhindres vandrefiskene i at nå op til gydepladserne i de øvre dele af Gudenåen.

De mange millioner, der allerede er ofret, også fra statens side, på at skabe passage for fauna og fisk ved Vilholt Mølle, Klostermølle, Vestbirk og Ry Mølle, giver slet ikke fuld natur-effekt, hvis den største forhindring for fiskepassage forbliver uændret. Derfor skal der ikke alene findes en god løsning for fisk- og faunapas-

sage ved Tangeværket, men også ved Silkeborg Papirfabrik og Vilholt Mølle, så naturgenopretningen af Gudenåen kan gøres færdig. Og dette er netop baggrunden for SF's forslag, B 17, som vi behandler i dag.

Tiden rinder ud for Tangeværkets tilladelse til at tage vand fra Gudenåen til elproduktion. Tilladelsen udløber den 8. januar 2001, efter 80 års forløb. Dengang var man villig til at ofre gårde for at få lys i pæren, det var det centrale, men nu melder sig jo selvfølgelig spørgsmålet: Skal Tangeværket fortsat producere el, eller skal naturgenopretning af Gudenåen prioriteres højere?

I SF er vi ikke i tvivl. I den sammenhæng vil vi prioritere naturværdierne højere end el fra vandkraft. Elproduktionen kan jo sådan set også meget let erstattes af vindkraft. Så elproduktionen på Tangeværket skal altså være underordnet hensynet til naturgenopretning af Gudenåen, men Tange Sø skal fortsat bestå, da der knytter sig store rekreative værdier og interesser til den 80 år gamle kunstige sø. Derfor fremsatte jeg et forslag om naturgenopretning i Gudenåen i Folketinget den 26. maj i år, og det er så det, vi i øvrigt behandler i dag. Det er en genfremsættelse.

Miljø- og energiministeren sendte jo i slutningen af juni et forslag til lov om ophævelse af lov om udnyttelse af vandkraften i Gudenåen til høring, men det forslag er heldigvis ikke fremsat. Det er et nyt, vi behandler her i dag, og det er jeg meget tilfreds med, og det tror jeg at der er mange, der er.

Det er jo sådan, at det nye forslag, der ligger her, beskæftiger sig med to løsningsmuligheder for en passagemulighed ved Tangeværket. Det er efter vores opfattelse i SF ikke tilstrækkeligt. Vi vil have et bredere beslutningsgrundlag, og udgangspunktet må være, at man skal skaffe fisk og faunapassage, og det er jo i øvrigt også et synspunkt, som er kommet ind bl.a. fra Århus Amtsråd i deres høringssvar. Så det er bl.a. et af de kritikpunkter, vi har i forhold til L 10, og derudover er 2 år jo meget, meget lang tid at forlænge koncessionen. Vi så gerne, at det var 1 år.

Men jeg vil også gerne her sige tak til miljø- og energiministeren for svaret på SF's forslag her. Jeg oplevede det som en imødekommelse og en forståelse for, at der måtte være nogle muligheder for at arbejde de to forslag sammen, og det, at der er den overordnede målsætning

om at fjerne spærringer fra 1993, er jo i og for sig noget at bygge videre på.

Det er jo netop også den sag, som amtsrådene, som samarbejder i Gudenåkomiteen, har taget udgangspunkt i og har arbejdet med gennem mange år, og så har man jo også forberedt tingene. Man kan sige, at der jo er gennemført en række fjernelser og spærringer, og dem har jeg allerede nævnt. Her for nylig er spærringen ved Ry Mølle jo også klaret, men man har hele tiden været meget optaget af, at man for den store, store spærring ved Tangeværket skulle finde en god løsning, for ellers fik man jo ikke rigtig gevinst på de andre steder og for Gudenåen som helhed.

Jeg var også meget glad for at høre, at der faktisk var et tilsagn om, at man nok kunne bygge videre på den strategi og indarbejde de tanker, som ligger i SF's forslag, og i øvrigt også, at staten jo i denne sammenhæng vil leve op til sit ansvar og dermed også være med til at finansiere en kommende løsning ved Tangeværket og vel også de andre steder. Så det synes jeg var meget opmuntrende, og jeg ser selvfølgelig frem til det arbejde i udvalget.

Men jeg har nogle bemærkninger i øvrigt til lovforslag nr. L 10, og dem er jeg nødt til at komme med, når vi jo behandler dem i en sammenhæng. I forhold til beslutningsgrundlaget har jeg nævnt det, men der er et andet spørgsmål, der melder sig. Det er nemlig, at det af L 10 fremgår, at det kan komme på tale, at man skal lave en bygningsfredning af Tangeværket. Det er jo et spørgsmål, som kan komme meget på tværs af hensigterne og ønskerne om at lave en naturgenopretning.

Derfor vil jeg gerne spørge miljø- og energiministeren, hvordan man skal forstå de bemærkninger. Kan vi sige, at det er stillet i bero? Der er de tanker og planer, men det er altså ikke nogen, som kan blive iværksat, sideløbende med at man arbejder på et beslutningsgrundlag for naturgenopretning af Gudenåen. Det synes jeg er meget vigtigt at få afklaret, fordi vi ved med fredningssager, at de jo kan rejses, og så kan de være hindrende for, at man kan gennemføre andre forhold, og det ville jo være kedeligt, at de sådan kom på tværs af de gode hensigter. Jeg hører, at der er meget, meget stor interesse for her i Folketinget, at vi netop får lavet den naturgenopretning af Gudenåen færdig.

Så det vil være mine bemærkninger her i første omgang. Jeg vender senere tilbage.

Svend Aage Fauverholdt (DF):

Regeringen foreslår i sit lovforslag, at Miljø- og Energiministeriet forlænger den nuværende koncession for Tangeværket med 2 år. Det ligger der selvfølgelig forskellige interesser i. Hvis man tager en rundspørge blandt utrolig mange mennesker omkring Tange Sø og i kilometervis uden om Tange Sø, så vil de nok sige, at vi skulle forlænge den koncession med 80 år endnu, for folk elsker det område. Det er utrolig naturskønt, og for mig som ordfører for Dansk Folkeparti, som ikke bor så langt fra det område og ved, hvad der foregår med sejlere og naturelskere og i det hele taget, jamen så forstår jeg jo også det, de mennesker siger.

Jeg er blevet spurgt: Er vi virkelig i en velfærdssituation her i Danmark, hvor vi vil gennemføre et projekt, som får følgeskab af mange, mange millioner kroner? Med det, der er lagt op til i lovforslag nr. L 10, forlænger vi koncessionen med 2 år, og det giver selvfølgelig muligheder for en grundig belysning af konsekvenserne af de to modeller, som man regner med skal foregå: et kort omløbsstryg på 1½ km eller et langt omløbsstryg uden om Tange Sø.

På de 2 år skal der tilvejebringes en nøjere vurdering af konsekvenserne for det omkringliggende landskab og en vurdering af de kulturhistoriske forhold. Endelig skal der gennemføres en analyse af de økonomiske konsekvenser, som må antages at være væsentligt forskellige for de to modeller.

Vi kan jo allerede se nu, at hvis vi gennemfører en af de to modeller, vil vandstanden falde betydelig i Tange Sø. Kan vi så fortsætte med at producere fra Tangeværket?

Vi har også den situation i dag her i Danmark, at vi skal lave vådområder ifølge Vandmiljøplan II. Vi har et godt, vådt område derude, men vi ved også, at i det øjeblik vi begynder at røre ved og grave ud til et omløbsstryg, så sænker vandstanden sig, og vi får et mudderhul langt, langt ud. Der bliver ganske lidt tilbage af vandet i forhold til i dag. Det er klart, at det også vil gå ud over Tangeværket, som ikke kan fortsætte med at producere det, man gør i dag. Det er klart, at det kun er 0,3 pct. af Danmarks energiforbrug, men vi er da mange derovre, der er stolte af, at vi har det vandkraftværk i Danmark, som kan producere.

Så at der er masser af mennesker, der ser med bekymring på de tiltag her, forstår vi udmærket godt i Dansk Folkeparti, for det er en natur, der forsvinder. Men vi vil støtte L 10. Vi vil gerne

være med til, at alle forhold omkring det bliver undersøgt.

Angående B 17 er der lige en enkelt ting, jeg har hæftet mig ved, og det er, at der skal sættes effektive gitre op ved Tangeværkets turbiner. Det kan jeg så allerede oplyse i dag: Det er sket. Vi er jo mange kommuner i området, som er medejere af Gudenaacentralen. Og det, der står i SF's beslutningsforslag, er der allerede. Vi er gået ned på 1 cm i vores gitre.

Vi skal selvfølgelig snakke om det her i udvalget, men som det ligger i dag, vil vi ikke modsætte os de 2 år, hvor man tager mange forskellige vurderinger af det.

Ebbe Kalnæs (CD):

L 10 og det forslag, der nu ligger om at udskyde beslutningen endeligt i 2 år, støtter vi selvfølgelig fuldt og helt.

Det er da rigtigt, at det er svært, det her. Hele min indføring i elbranchen hos min gamle far, der er installatør, er jo foregået på Tangeværket. Så rent kulturhistorisk for mig er det selvfølgelig også et spændende sted. Men min gamle far, som viste mig Tangeværket, har jo også vist mig hele åen med en fiskestang i hånden, fra jeg voksede op, og en lang række andre jyske åer. Da oplevede jeg ham jo også i min barndom fortælle, hvad problemerne var, når man havde stemmet op, som man gjorde – så man kan blive helt forvirret.

Men det afgørende er, at det er ganske fornuftigt at gå ind og lave en ordentlig analyse af det her. De to modeller skal jeg slet ikke tage stilling til på nuværende tidspunkt. Det kan også være, at der skal flere modeller til. Det skal jeg heller ikke tage stilling til. Og ved at sige ja til L 10 som et fornuftigt forslag har jeg ikke dermed skubbet SF's beslutningsforslag og tanker af bordet.

Så jeg mener i høj grad, at vi bør tage det med i hele den snak, vi skal have her. Der er ingen tvivl om – det har fru Anni Svanholt jo ret i – at Gudenaen er et af de stolte vandløb i dette land. Det er både kulturhistorisk og på anden måde et sted, som har en så flot baggrund. Derfor skal vi finde den rigtige løsning.

Jeg må også lige til sidst sige, at strømmen fra Tangeværket altså ikke er noget problem. Nu sagde hr. Fauverholdt 3 pct. Så vidt jeg ved er det 3 promille, vi taler om, så mængden af strøm er ikke særlig afgørende. Der har fru Anni Svanholt jo ret, når hun siger, at det kan vi klare med et relativt lille vindmølleprojekt eller andet.

Vibeke Peschardt (RV):

Forslaget her, lovforslag nr. L 10, er mere kompliceret end som så. I modsætning til et naturprojekt som Skjern Å, hvor fordelene ved tilbagelægningen var helt indlysende, er sagerne mere komplicerede her.

Her ved Gudenåen har vi mistet noget, nemlig den naturligt selvproducerende laks og havørred. Til gengæld har vi fået flere værdifulde ting i stedet, nemlig grøn energi fra Tangeværket og Tange Sø, der i dag repræsenterer et værdifuldt rekreativt fritidsområde for beboerne og dem, der bor omkring det. Samtidig huser området et rigt dyre- og planteliv.

For at få tid til at overveje, hvilke løsningsmodeller vi skal vælge for at få et så solidt grundlag som muligt, synes vi, at forslaget om at forlænge Tangeværkets koncession med 2 år er en god idé. Dermed kan vi undgå dyrere hovsaløsninger, der måske ender med ikke at fungere godt nok. Det er, som forholdene ser ud i dag, ikke muligt på samme tid at bevare elproduktionen på fuld kraft, Tange Sø som et rekreativt naturområde, og samtidig genindføre en naturligt selvproducerende lakse- og havørredbestand. Altså må man vælge.

For at løse problemet har vi i flere år drøftet forskellige muligheder, men overordnet er der så i al fald tre tilbage: Den første, som jeg egentlig mener er umulig, nemlig at tømme søen og lægge Gudenåen tilbage i sit oprindelige forløb, det korte omløbsstryg og det lange omløbsstryg – i princippet en reetablering af Gudenåen uden om Tange Sø.

Den første løsningsmodel, nemlig den at tømme søen, er vi betænkelige ved. Den tager udelukkende hensyn til fiskene og ødelægger søen som fritidsområde og forhindrer elproduktion fuldstændig. Det gjorde måske heller ikke så meget, for det er jo ikke det store, der kommer fra det værk.

Heldigvis har miljøministeren stort set allerede udelukket denne løsningsmodel, da han på et svar fra Gudenåsamslutningen her i marts måned har angivet, at han lagde til grund for overvejelserne om Gudenåens fremtid, at såvel Tange Sø som Tangeværket skulle bevares. Løsningsmodellen med at tømme søen er heller ikke medtaget i bemærkningerne til lovforslaget, og vi tillader os derfor at gå ud fra, at den model ikke er til diskussion længere.

Lovforslagets bemærkninger angiver to andre løsningsmuligheder, det korte og det lange omløbsstryg. Vi skal ikke på nuværende tidspunkt

tage stilling til, hvad vi beslutter os for. Det er jo også muligt, at der undervejs i undersøgelserne kommer endnu flere modeller på bordet, og det er jo bl.a. derfor, at man nu skal bruge 2 år til at finde ud af, hvordan hele denne her sag skal løses.

Men hensyn til beslutningsforslag nr. B 17, SF's beslutningsforslag, finder vi det overordentlig sympatisk, at man ikke bare vil se på Tange Sø og problemerne, der er dér, men kigge på hele naturgenopretningen af Gudenåen, som jo er vores længste flod. Vi synes, det er et godt forslag, og jeg er glad for, at det faktisk også er blevet positivt modtaget af hele Folketinget. Vi kan under udvalgsarbejdet se, hvad vi i fællesskab kan arbejde os frem til og måske ende med at afgive en beretning om det her.

Søren Kolstrup (EL):

Enhedslisten kan støtte SF's beslutningsforslag. Vi synes, det er et godt beslutningsforslag, fordi det dels tager hensyn til hele naturgenopretningen af Gudenåen, dels også går til biddet og siger: Vi skal ikke forlænge koncessionen. Vi støtter begge aspekter i forslaget.

Vi mener, det er vigtigt at få en levende å og et levende åmiljø, altså den lange levende korridor. Og vi ser også genopretningen af hele Gudenå-miljøet som et redskab til, at vi får et samlet løft af det tilstødende landbrug, fordi, pokker stå i det, hvis vi bruger mange statspenge på at give Gudenåmiljøet et løft, og lodsejerne så fortsætter med at forurene. Der har vi løbende et dilemma, og det tror jeg bliver en af de vigtigste ting, vi skal have diskuteret, når vi forestår denne her genopretning.

Altså dette her med at lave hvide snit og smide pengene ud er altså et stort problem. I Enhedslisten mener vi, at den biologiske mangfoldighed og herunder selvfølgelig også fiskebestanden i Gudenåen er vigtigere end produktionen af elektricitet, men kan man forene begge synspunkter og stadig væk have en lille smule elektricitet i det gamle museale værk, som vi kan vise til vores børn og børnebørn, så er det selvfølgelig smukt.

Det rådgivende ingeniørfirma Rambøll har på foranledning af Gudenåsamslutningens lakseprojekt, der både omfatter fiskeforeninger, lodsejere og Randers Kommune, udarbejdet beskrivelse af to mulige omløbsstryg. Det gør det selvfølgelig lettere for os at tage stilling.

Jeg er enig med fru Vibeke Peschardt i, at det at tømme søen er en rimelig radikal løsning, og

derfor vil vi godt være med til at diskutere de to mulige omløbsstryg.

Hvad angår finansieringen, vil jeg godt sige: Vi vil gerne være med til at bidrage til en statslig finansiering, men vi finder altså også, at det vil være naturligt, at der sker en medfinansiering fra de private, der eventuelt måtte høste gevinsten af en genopretning. Det kan være ved udlejning af fiskerettigheder, eller det kan være ved hjælp af andre attraktioner eller herlighedsværdier, man får.

Og så kan jeg til sidst sige, at jeg selvfølgelig håber, at det smukke billede, der var i min barnheds læsebog, med den gode kernefamilie, der drog af sted og sejlede op og ned ad Gudenåen, og hvor der absolut ikke var diskussion om forurening, er sådan en utopi, som vi kan slås for, men det indebærer unægtelig både naturgenopretning og en mere fundamental økologisk omstilling af det samlede landbrug, således at naturgenopretningen ikke bliver et lille musealt snit i en beskiddet verden.

Jens Ove Kjeldsen (KRF):

Ja, desværre er vores ordfører, hr. Ole M. Nielsen, forhindret i at deltage under dette dagsordenspunkt, og derfor skal jeg kort redegøre for Kristeligt Folkepartis holdning til lovforslag nr. L 10 og beslutningsforslag nr. B 17:

Kristeligt Folkeparti mener, at det er vigtigt, at der gøres et grundigt forarbejde, således at alle hensyn og alle interesseparter bliver inddraget i forbindelse med udarbejdelsen af løsningsforslag.

Ministeren har i mange år vidst, at Tangeværkets koncession udløber efter 80 år. Derfor er vi kritiske over for, at ministeren nu beder om en udsættelse af udløbet af koncessionen med 2 år. Til gengæld må vi notere os, at når forarbejdet til en løsning ikke kan gøres ordentligt færdigt uden en udskydelse, må vi prioritere et ordentligt forarbejde for at finde frem til den bedste mulige løsning over en fastholdelse af de oprindelige 80 år.

Selv om vi har megen sympati for SF's forslag, så er vi mest stemt for i den givne situation at støtte ministerens forslag, men vi vil gerne henstille, at ministeren bestræber sig på at bruge mindst muligt af de 2 års ekstra tidsramme for at gøre forarbejdet færdigt til at nå frem til et konkret forslag. Og dette forslag ønsker vi for det første kommer til at sikre fiske- og faunabestanden i hele Gudenåsystemet, for det andet at

Tange Sø bevares med den nuværende vandstand, og for det tredje at vi i videst muligt omfang kan fortsætte en produktion af den såkaldte grønne el på Tangeværket.

Thorkild B. Fransgaard (FRI):

Ja, der er jo to forskellige, ja, der er flere, men der er to vigtige forskellige interesser i den her sag om Gudenåen og selvfølgelig selve den kunstige sø, som blev skabt i forbindelse med, at Tangeværket for mange år siden blev sat i gang.

Jeg støtter ministerens forslag, for det er vanskeligt at gøre det rigtige. Nu tales der så meget om naturgenopretning, men hvis man ser, hvordan det er derovre – og jeg skal ikke sige, hvad der er flertal for – så er det jo bedst for naturen, som det er nu.

Jeg tror også, det er det bedste, for hvis nu man siger, at vi vil ikke have det gamle værk mere, ja, så vil der ske det, at vandstanden i den kunstige sø vil blive sænket, og hvad så? Så vil der virkelig blive naturproblemer.

Omvendt kan det godt lade sig gøre at sige, som jeg tror, det var den radikale ordfører der sagde: »Man kan jo også gå den vej og tømme hele søen.« Jamen det vil ændre hele området, så det er også forkert.

Så er det, hvor meget vi skal gøre for at få fiskene tilbage. Jeg går ind for, og det tror jeg alle gør, at et af de skønneste områder, vi har, er Gudenåen og det, der hører til, men hvis vi ødelægger en hel masse andet, for at vi skal have laksen til at komme tilbage – hvis den kommer tilbage, det er mange år siden, den var der – ja, så bliver det jo dyrt for miljøet.

Så det er vanskeligt at sige, hvad der er rigtigt. Hvis vi i dag skulle tage stilling til, hvad der skulle gøres, så vil jeg hellere sige: Lad det være, som det er.

Det med at lave et omløb vil også være med til at sænke vandstanden, og hvad vil der så ske videre?

Men kort vil jeg sige, at jeg støtter ministeren. Altså den aftale forlænges med 2 år, og så lad os se, om vi kan gøre et eller andet, men jeg kan ikke lige se løsningen, det må jeg sige i dag.

Det er naturligt, at når vi støtter ministerens forslag, så må vi indtil videre sige nej til forslaget fra SF. Men vi vil ikke afvise det, for det er muligt, det kan indgå, men vi støtter det forslag, der ligger fra ministeren.

Den fg. formand (Gitte Seeberg):

Ordføreren for forslagsstillerne, fru Anni Svanholt. Jeg gør opmærksom på, at der er 5 minutters taletid.

Anni Svanholt (SF):

Jeg vil godt sige tak for debatten, vi her har haft, og mange tak for de meget positive tilkendegivelser, der er kommet fra miljø- og energiministeren og også fra en lang række ordførere.

Jeg kunne høre, at de fleste ordførere jo netop var optaget af, at vi fik et godt beslutningsgrundlag og jo også gerne i den forbindelse så, at vi snakkede om andre løsninger end de to løsninger, som er med i L 10, og det er jo lige præcis det, som jeg er meget optaget af. Derfor mener jeg, at der er meget god grund til og et rigtig godt grundlag for at arbejde videre i udvalget med at få indarbejdet de synspunkter, når forslagene behandles, og derfor ser jeg meget frem til, at det kan blive et konstruktivt udvalgsarbejde, og at vi kan nå frem til en rigtig god løsning for Gudenåen og også de forhold og de spørgsmål, der er omkring Tangeværket.

De øvrige spørgsmål, der vil være i forhold til koncessionsforlængelse og det spørgsmål, som jeg har rejst vedrørende bygningsfredning, er jo så også spørgsmål, som kan indgå i forhandlingerne i udvalget.

Så jeg tror, at jeg på grund af dette tidspunkt så vil slutte med at sige, at jeg synes, det har været meget opmuntrende at være med her i dag, og jeg håber naturligvis på, at det kan lade sig gøre at nå frem til, at vi også kan fejre, at Gudenåen forbliver den der lange, levende korridor, og at der ikke går mange år, før vi skal feste for det.

Nu skal der festes for Skjernåen, men forhåbentlig også festes for Gudenåen i nær fremtid eller i hvert fald inden for overskuelig tid, så vi ikke skal blive ved med at snakke om, at nu skal vi gøre det her for naturen, at nu skal det altså sættes rigtig godt på plads.

Miljø- og energiministeren (Svend Auken):

Jeg vil gerne sige tak til ordførerne for tilslutningen til regeringens forslag. Vi vil arbejde for at få en hurtig vedtagelse i Folketinget, men selvfølgelig svare på alle de spørgsmål, man har at stille til os.

Flere af ordførerne var inde på, at det her jo er et dilemma, vi står over for i regeringen og i Folketinget: På den ene side interessen i at genskabe dynamikken i Gudenåen og i Gudenåda-

len både af hensyn til planteliv og dyreliv og på den anden side en række virkninger af de beslutninger, der blev truffet for 80 år siden om vandkraftforsyning af det midtjyske område.

De konsekvenser er Tange Sø, hvor hundredvis for ikke at sige tusindvis af familier bor og er glade for at bo, og de har stor glæde af møllesøen, altså af Tange Sø, hvor der ikke bare er et rigt friluftsliv, men jo også et rigt plante- og dyreliv knyttet til den kunstige sø.

Der er også selve Tangeværket. Elproduktionsmæssigt spiller det ingen rolle, 0,3 promille af vores samlede forsyning stammer fra Tangeværket, men som kulturhistorie spiller det en stor rolle. Bygningssynet har netop indstillet til mig, at man freder hele komplekset, og har tilskyndet kommunerne til at udarbejde bevarende lokalplaner, og man lægger også vægt på, at der fortsat er drift for netop at vise, hvordan dette meget interessante anlæg fungerer i praksis.

Det er Bygningssynets indstilling. Så her står naturhensyn til en lang række vitale kultur- og miljøbetragtninger virkelig over for hinanden. Derfor er det selvfølgelig rigtigt af Folketinget og regeringen at give sig god tid, indtil man har fundet den bedste løsning.

Jeg er glad for, at ingen har gjort sig til talsmand for, at man tømmer Tange Sø. Det tror jeg er et urealistisk forslag, det er i hvert fald ikke et, regeringen kan bakke op.

Skal vi så vælge et kort eller langt stryg, eller er der en mellem løsning osv.? Det er det, vi skal arbejde med. Vi har været igennem mange analyser af det her. Der er stor uenighed om gevinster og omkostninger ved de forskellige løsninger. Det er det, vi vil give os god tid til at gøre færdigt, sådan at vi får det bedst mulige resultat.

Jeg er også glad for, at ingen af ordførerne har gjort laksen til det afgørende succeskriterium for den løsning. Det er en meget bredere betragtning, vi har brug for, når vi ser på flora og fauna, end blot laksen.

Jeg er imidlertid indstillet på, at vi skal gøre noget for laksen, og jeg håber, at fødevareministeren og jeg tilsammen kan gøre en effektiv indsats bl.a. ved at fremme ordentlige gydepladser nedenstrøms for Tangeværket og ved at fjerne det fiskeri, der foregår nedenstrøms for Tangeværket, og som i sig selv er en alvorlig trussel mod en ordentlig laksestamme.

Derudover er det klart, at de forskellige omløbsstrys udformning kommer til at spille en

væsentlig rolle for fiskeriet, men også for dynamikken i det hele taget i Gudenåsystemet.

Alle disse ting vil vi bruge kraft på at undersøge til bunds og finde den løsning, som bedst afbalancerer de forskellige hensyn. Vi kommer aldrig frem til en ideel løsning på det her problem. Det er ikke Skjern Å. Der er ikke nogen miljømæssig ideel løsning i denne her sag, men der er al mulig grund til at gøre det bedre, end vi gør det i dag.

Det er jo det, der ligger i de to forslag, vi skal arbejde med her i dag, så jeg vil gerne endnu en gang sige ordførerne tak for behandlingen og håbe på, at vi får en realistisk og saglig drøftelse af de her spørgsmål i udvalget.

Hermed sluttede forhandlingen, og forslagene overgik derefter til anden (for forslaget til folketingsbeslutnings vedkommende anden (sidste)) behandling.

Afstemning

Den fg. formand (Gitte Seeberg):

Jeg foreslår, at lovforslaget og forslaget til folketingsbeslutning henvises til Miljø- og Planlæg-

ningsudvalget. Hvis ingen gør indsigelse, be-
tragter jeg det som vedtaget. (Ophold). Det er
vedtaget.

Meddelelser fra formanden

Den fg. formand (Gitte Seeberg):

Der er ikke mere på dagsordenen.

Folketingets næste møde afholdes tirsdag den
31. oktober 2000 kl. 13.00.

Angående dagsordenen skal jeg henvide til
den dagsorden, der er opslået i salen.

Med hensyn til de øvrige møder i den kom-
mende uge skal jeg henvide til den omdelte uge-
plan.

Mødet hævet kl. 13.45
